

Hotel »Store Kro« langs Landevejen op forbi Slottet. Paa et Par tynde Sideskud 3 Meter oppe var Reden anbragt, lavet af grønt Mos, dog næppe saa sirligt som Bogfinkens, mere lig den graa Fluesnappers (*Muscicapa grisola*). Materialet lignede Mosset paa Redetræet. Dato har jeg ikke optegnet, men Egen var grøn, saa det har været ind i Juni Maaned. Jeg iagttog Fuglene, da de begyndte at bygge, uden dog straks at lægge Mærke til, at det var Kvækerfinker; men da Hunnen havde begyndt at ruge, og jeg daglig flere Gange passerede Stedet, blev det mig klart, at det var den. Jeg stak sommetider min Stok eller Paraply op til Reden, og i Begyndelsen fløj Fuglen straks af Reden og gav sit Mishag til Kende over Forstyrrelsen; ogsaa Hannen indfandt sig og protesterede, og de vare begge meget nærgaaende, særlig dog da der blev Unger. Henimod Slutningen af Ruge-tiden forlod Hunnen ikke Reden, fordi jeg stak op til den, men den rakte Hals som for at se, om det var den kendte Fredsforstyrrer og blev saa rolig liggende. Jeg saa aldrig op i Reden og kendte derfor heller ikke Æggenes Antal, men da Ungerne begyndte at kunne skimtes over Redekanten, iagttog jeg daglig, hvorledes de fyldte mere og mere, og en skøn Dag vare de forsvundne; da jeg ikke kunde høre eller se noget til dem i Nærheden, troede jeg, at de vare gaaede til Grunde, men et Par Dage senere hørte jeg dem blive madede i Træerne; jeg naaede ikke at kunne komme til at fastslaa deres Antal.

DARWIN SOM ORNITOLOG.

AF

GERHARD HEILMANN.

Den 12 Februar 1909 var det hundrede Aar siden, at Charles Robert Darwin fødtes. Hans Liv og Virken er naturligvis i Hovedtrækkene bekendt for de fleste; men danske Ornitologer bør ikke lade denne Mindedag gaa forbi uden paany at opfriske hans Betydning paa dette specielle Omraade og sende en stille Tak til denne store Foregangsmand for de friske Impulser, han har givet til Naturstudiet og de store Linjer, han har trukket op for hele Livets Udvikling her paa Jorden.

Det var en betydningsfuld Dag i Aaret 1831, da Botanikeren

Henslow præsenterede den unge, slanke Teolog for Kaptajn Fitz Roy, der skulde føre Orlogsskibet »Beagle« (Sporhunden) paa et femaarigt Opmaalingstogt i Atlanterhavet og det stille Ocean. Kaptajnen havde ønsket at medføre en Naturforsker til disse lidet kendte Egne, og Henslow anbefalede Darwin dertil. Men Kaptajnen syntes ikke om den unge Mands Næse, og denne Bagatel var lige ved at forhindre, at han kom med. — Henslow havde imidlertid fattet et varmt Venskab for den unge Darwin; han havde paa lange Spadsereture drøftet biologiske Problemer med ham, og uagtet Darwin dengang mest syntes at have haft sportslige Interesser, saa Henslow dog dybere, og det lykkedes ham at overbevise Kaptajnen om, at Darwins Næse netop tydede paa den rette videnskabelige Sporsans.

At »Rejsen om Jordan« bekræftede dette paa den mest glimrende Maade, vød enhver. Darwin viste sig som den fødte, geniale Iagttager. Hans Blik opfattede paa én Gang det karakteristiske hos Individet og den store indre Aarsagssammenhæng.

Og denne Rejse blev af grundlæggende Betydning for Ornitologien. Den strakte sig over Sydamerika fra Brasilien og ned til Ildlandet og derfra igen op til Lima i Peru, med talrige Tværrejser ind gennem Kontinentet. Dernæst over Australien med Nyseland og Øerne i det stille Hav, endelig over Mauritius. Kaplandet og St. Helena tilbage til Bahia i Brasilien. For største Delen var disse Egne slet ikke tidligere videnskabeligt undersøgte, saa det var en »Opdagelsesrejse« i egentligste Forstand. Det fagvidenskabelige Udbytte for Zoologi og Geologi optager alene otte store Bind. Den Fylde af Iagttagelser, som er nedlagt deri, er saa enorm, at det er umuligt at fremhæve særlig værdifulde Enkeltheder i en kort Artikel.

Blot nogle af hans ornitologiske Optegnelser kan nævnes. Han opdager den mærkelige Symbiose mellem en lille Ugle (*Speotito*) og Viscachaen (en Gnaver af Haremuseries Familie, der lever i underjordiske Gange), giver fortræffelige Skildringer af Høgegribbene Caracara (*Polyborus tharus*) og Chimango (*Ibycter chimango*) og gør Kondorens herlige Flugt levende for os. Ved indgaaende Forsøg lykkes det ham ogsaa at paavise, at Gribbene i Andesbjergene aldrig lader sig lede af Lugten, naar de finder et Aadsel, men udelukkende af Synet. Denne Kendsgerning er gentagne Gange bleven bestridt, men har i det lange Løb vist sig at være fuldkommen rigtig. Han skildrer den umaadelige

Kraft, der udfoldes af Kolibriernes Vinger i Modsætning til Fuglenes ringe Legemsvægt og viser, at de hovedsagelig ernærer sig af Blomsterinsekter og ikke af Honning, som man tidligere antog. Han karakteriserer træffende Damperandens (*Tachyeres cinereus*) Flugt, naar den flagrende og baskende bringer Vandskorpen i Oprør, og Saksnæbet (*Rhyncops flavirostris*), der tyst iler hen over Vandet paa lette Vinger, medens dens skarpe Næb pløjer Overfladen. Han opdager en ny Strudseart, en Nandu, der senere faar Navnet *Rhea darwini*, fortæller, hvorledes den amerikanske Struds udmærket forstaar at svømme, og hvordan dens Æg udruges af Hannen alene. Paa Falklandsøerne bestaar han en Kamp med en stor Hanpengvin og bliver nødt til at vige for Fuglen. Endelig omtaler han med lun Humor et Par Smaafugle af ren neotropisk Familie (*Pteroptochidæ*). Den ene bærer med Rette sit Navn »Tapacolo«, ∴ dæk din Bag til, thi naar man ser den lille Fugl holde sin Hale bøjet helt op over Ryggen, føler man sig uvilkaarlig opfordret til at tilraabe den dette Ord. Og naar man første Gang faar Øje paa den anden, »Turco«, kan man ikke lade være at tænke: »Der har vi et slet udstoppet Eksemplar, der er løbet bort fra et Museum og er kommen til Live igen,« — saa underlig og ganske uproportioneret tager Fuglen sig ud.

Men Galapagosøernes mærkelige og stærkt særprægede Fauna gør dog det dybeste Indtryk paa den unge Forsker. Disse Øer, der ligger ude i det stille Hav over tusind Kilometer vest for Sydamerika og lige under Ækvator, er ved Darwins grundlæggende Undersøgelser bleven klassisk Jordbund.

Han var ikke i Tvivl om, at Øerne havde faaet største Delen af deres Dyr og Planter fra Sydamerika. Men da disse tillige var saa forskellige fra de Fastlandsformer, han kendte, at deres Artsselvstændighed var utvivlsom, blev det ham klart, at der her var foregaaet en Omdannelse af de oprindelige Arter, tilpasset efter Omgivelserne og Klimaet. Endog paa de enkelte Øer havde Arternes Omformning en forskellig Karakter, og denne Udvikling var foregaaet paa en, geologisk set, meget sen Tid. — Vi, der saa at sige er vokset op med disse Tanker, har ikke let ved at forestille os, at hvad der her dæmrede for den unge Darwin, betød en epokegørende Revolution i Videnskaben. Hidtil havde man anset Arterne for konstante og fast afgrænsede, men da Darwin mange Aar senere fremkom med »Arternes

Oprindelse« og »Menneskets Afstamning«, vaklede de forhen urokkelige Grænsepæle, der blev stor Forbitrelse blandt alle Skabelseslærens Tilhængere, og mangen en Kirkens Mand udslyngede flammende Protester mod denne Gudsbespottelse.

Darwin fandt paa Galapagosøerne 26 Landfugle, hvoraf ikke mindre end nogle og tyve var ejendommelige Arter. Paa Grund af de fattige Omgivelser og det tørre Klima var de gennemgaaende mindre og mørkere end Fastlandsformerne. Blandt de 11 Vade- og Svømmefuglearter var der derimod kun 3 for Øerne særlige, og Darwin ser deri en almengyldig Lov, nemlig at Vandfuglene er mindre særprægede end Landformerne.

Rørende er det at læse Darwins Skildring af den fortrolige Tillidsfuldhed, som Fuglene udviste paa disse afsides Øer, hvor de endnu ikke havde lært Menneskets Træskhed at kende. Man kunde næsten gribe dem med Hænderne, om man vilde, og en Drossel satte sig engang paa Kanten af den Spand, som Darwin holdt i Haanden, og begyndte at drikke af Vandet, som var deri.

Paa denne Rejse hændte det ogsaa, at Darwin i de Egne, hvor han havde undersøgt de nulevende smaa Bæltedyr, udgravede Rester af det kæmpemæssige Fortidsbæltedyr, *Glyptodon*. I Forvejen kendte han Landets geologiske Forhold saa godt, at han kunde se, at ingen Naturkatastrofe havde ødelagt disse fantastiske Dyreformer, men at deres Uddøen skyldtes en langsom Forandring af Eksistensbetingelserne, medens nye Former, bedre afpassede efter disse, endnu levede. De første Tanker om Arternes Omformning gennem »Kampen for Tilværelsen« er her opstaaet i hans Hjerne.

Hvilken vidunderlig Følelse af, at Verdenslivet nu var ved at afsløre sine dybeste Hemmeligheder for ham, maa da ikke have gennemstrømmet den unge Mand! Dog han var klog og tavs og sagde ved sin Tilbagekomst til England intet om alt dette. Men det var og blev det store Ledemotiv i al hans Forsken.

Han besluttede at underbygge disse nye Tanker med en Fylde af grundige Iagttagelser og en Basis af uomstødelige Kendsgerninger, før de endelig fremtraadte for Offentligheden. Velstillet i økonomisk Henseende kunde han arvende al sin Tid paa naturvidenskabelig Forskning. Han er da ogsaa en Naturforsker i den skønneste og ædleste Betydning af dette Ord.

Og Fugleverdenen frembød særlig en Mængde udmærkede Støttestøtter for Darwins store Kongstanke. Fuglene indtager

ogsaa 4 af de 10 Kapitler i hans Hovedværk, og hans Sprog bliver stærkere farvet, hans Skildring mere levende, naar han omtaler disse vore fjedrede Medskabninger. Deres Yngleforhold gav Darwin slaaende Eksempler paa »Parringsvalget«, og derfor har han indgaaende skildret deres Sang, Elskovsdanse, Fjerdragter, Tvekampe og Redebygning, saaledes som han havde iagttaget dem for særlig interessante Arters Vedkommende. Han har Øje for Ernæringens Indflydelse paa Æggenes Antal, og han fortæller os, hvorledes disses Tegning og Hunnens Fjerdragt afpasses efter Redens Omgivelser, for at alt skal blive saa lidt iøjnefaldende som muligt. At hos Fuglene de sekundære Kønsskarakterer er mere fremtrædende end i den øvrige Dyreverden, gør Darwin ogsaa opmærksom paa, ligeledes at disse er meget variable og kan give Anledning til nye Artsdannelser. Han kommer desuden ind paa Planternes Udbredelse ved Hjælp af Fugle og anfører en Mængde træffende Eksempler derpaa. Den store Sammenhæng i Naturen er stadig den stemningsfulde Baggrund for disse livfulde Billeder.

Ogsaa Fuglenes aandelige Egenskaber tager Darwin fat paa; han tilskriver dem mere Lidenskab og Følelse end udpræget Forstand. Han mener, de er i Besiddelse af Hukommelse og stærk Hengivenhed, Iagttagelsesevne, Ejendomsbevidsthed og en højt udviklet Skønhedssans overfor Farver og Toner. — Atter og atter kaster han sig over Øernes Ornithologi og finder her nye og overraskende Kendsgerninger. Her kan næsten trinvis Arternes Omformninger forfølges, og det ikke alene i det ydre, men ogsaa gennem nyerhvervede Vaner og intellektuelle Forskelligheder. Darwin antyder her en hel ny Videnskabsgren, nemlig Dyregeografien, der først af hans Elever skulde bringes til fuld Blomstring.

Han gør ogsaa opmærksom paa, at Embryologien bør være en Ledesnor for Inddelingen af Dyrene, og dette har sikkert bragt Häckel ind paa Udredningen af den berømte biogenetiske Grundlov: at ethvert levende Væsen i sin Enkeltudvikling (*Ontogeni*) foretager en kort Gentagelse af hele sin Afstammingshistorie (*Phylogeni*).

Ikke mindst for Ornithologien har dette Fingerpeg været af gennemgribende Betydning.

Vender vi os endelig til Tamfuglene, — hvilken Fylde af aandrige og skarpsindige Iagttagelser har Darwin ikke her samlet

til et glimrende Hele! Kan man tænke sig noget grundigere og skønnere end hans Paavisning af, hvorledes de halvandet hundrede bekendte Dueracer har udviklet sig af den vilde Klippedue (*Columba livia*)! De smaa Artsforandringer, som af og til forekommer i Naturen, har Mennesket ved at summere dem op gjort til store og betydningsfulde Karakterforskelligheder hos de tamme Fugle. Og ved passende Udvalg har han formaaet at lede dem i den Retning, der syntes ham mest fordelagtig, hvorved tillige mange af de Organer, som var nødvendige for den vilde Fugl, svinder bort af Mangel paa Brug. Ja selv udprægede Instinkter kan forandres ad denne Vej. Paa den anden Side kan helt nye Færdigheder bibringes, saaledes f. Eks. Tumlingens baglæns Kolbøtter under Flugten. — Saa er der ogsaa den mærkelige Korrelationslov, hvorefter en enkelt Forandring drager andre efter sig, som maaske ikke har været ønskede af Opdrætteren. Saaledes plejer længere Ben at følges med en Forlængelse af Næb og Kranium, og fjerklædte Fødder er næsten altid ledsaget af Hud mellem Tærne. Visse naturlige Grænser er der dog for Variationerne, og naar Næbet f. Eks. hos Tumlingen bliver saa kort, at Ungen ikke formaar at slaa Hul paa Æggeskallen, ophører den retrogade Udvikling naturligvis af sig selv. En stor Sparsommelighed gør sig desuden gældende i Naturen; man maa saaledes ikke vente at faa baade Pynt og Nyttvirkning forenet hos den samme Fugl. En Høne, der skal være en god Æglægger og Udruger, kan Naturen ikke tillige udruste med glimrende Farver og vajende Fjerprydelser.

Vil man have en tydelig Forestilling om Darwins Betydning for Ornitologien, saa behøver man blot at tænke sig, hvad denne Videnskab var før og efter hans Fremkomst. Selv langt hen i forrige Aarhundrede naaede man ikke ud over en tør Beskrivelse, Optælling og Klassificering af Fuglene; der manglede fuldstændig det store Overblik, og Fuglepsykologien var nærmest en Ophobning af ofte ganske haarrejsende Kuriosa.

Darwins Optræden indleder en hel ny Tid. Hans glimrende Fremstillingsevne og klare Form, den Samvittighedsfuldhed, hvormed alt er behandlet, den Fylde af originale Iagttagelser og Beviser, hvormed han underbygger sine nye Synspunkter, alt frembringer en fuldstændig Forvandling af den ornitologiske Videnskab. — Hvor der før kun fandtes en forvirret Masse af uforstaaede Enkeltheder, der rejser sig nu et klart og velordnet

Helhedsbillede, opbygget af omhyggelig udredede Kendsgerninger i overvældende Mængde.

Tiden har ikke forringet Darwins Betydning, — tværtimod. Vel er der opstaaet andre Teorier om Aarsagerne til Udviklingen og Artsforandringerne, men disse er mere at betragte som Tilføjelser til Darwins Lære, c : Udviklingsgrundene er noget mere komplicerede, end Darwin havde forestillet sig. Jeg tænker her paa de Vries's Mutationsteori, og hvad deraf følger.

Man har ogsaa forsøgt helt at fratage Darwin Æren for at være Udviklingstankens Ophav, og ganske vist har Franskmanden Lamarck allerede 1809 opstillet Teorier af lignende Art. Men disse var fremsatte uden nogen Begrundelse og forblev derved ganske upaaagtede. Først Darwin udarbejdede den Basis, hvorpaa de kunde vokse videre. Mange moderne Forskere har dog gravet Lamarck op igen og bekender sig til den saakaldte »Neo-Lamarckisme«. En af disse har endog haanlig kaldt Darwin for »en ægte Dilettant« (R. Francé). Ja, gid vi da blot havde rigtig mange af den Slags Dilettanter!

Det uhyre Fond af Naturiagttagelser, som er fremkommet siden Darwin udsendte sine epokegørende Værker, faar kun en fornuftig Mening ved at ses i Afstammingslærens Lys; uden denne bliver de uforstaaelige. Og ikke én eneste blandt de mange tusinde Kendsgerninger, som vor Tids mere fuldkomne Instrumenter og Forskningsmetoder har bragt for Dagens Lys, taler imod den Antagelse, at Mangfoldigheden af levende Væsner i Nutiden nedstammer fra andre gennem utalte Jordperioder, idet de lidt efter lidt har udviklet sig af ganske enkle Former.

Og for Fuglenes Vedkommende vil det vel næppe være mange Aar, før vi ganske bestemt kan paapege det Sted, hvor de har udskilt sig fra den store og mærkelige Sauriestamme.

I denne dybere Forstaaelse af alt Liv her paa Jorden ligger Darwins evige og uvisnelige Fortjeneste.

MINDRE MEDDELELSER.

IAGTTAGELSER FRA MEJSEKASSER. EN SPETMEJSE (SITTA EUROPEA) RUGENDE I KASSE. Efteraarsstormen strækker mangt et hult Træ til Jorden, og hvad Stormen levner, søger Skovejeren i Løbet af Vinteren at faa fældet, idet den Slags Træer jo